

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ

CEZA BÖLÜMÜ

ESAS NO : 1984/92

KARAR NO : 1984/306

maddeleri kapsamına giren suça ait dava-
nın Askeri Yargı yerinde görülmesi gerek-
tiği hk.K A R A R

Davacı : K.H.

Sanıklar: Mehmet Turgut Demirkaya, Cihat Türker, Kerim Yanık

O L A Y : 17.7.1980 gecesi Iğdır İlçesinde sanıkların siyasal-ideolojik gö-
rüş ayrılığı nedeniyle maktül Nihat Tırpan ile müşteki Ömer Tırpanın evlerinde silahla
baskın yaptıkları ve sanık Mehmet Turgut Demirkaya'nın ateş ederek Nihat Tırpanı öldür-
düğü, sanık Kerim Yanık'ın mermu dolu şarşörü Cihat Türker'e ateş etmesi için verdiği,
Cihat Türkerin de müşteki Ömer Tırpan'ı öldürmeye teşebbüs ettiği, ileri sürülerek, sanık
Mehmet Turgut Demirkaya'nın 450/4., 64., 62., 450/4., sanık Cihat Türker'in TCK'nun 62.,
450/4., 64., 450/4., sanık Kerim Yanık'ın TCK'nun 64., 450/4., 62., 450/4., ve her üç sanığın
6136 sayılı Yasa'nın 13. maddeleriyle tecziyeleri istemiyle Erzurum-Kars İlleri Sıkı-
yönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı'nın 21.11.1980 gün, 1281 esas sayılı iddianamesi
ile kamu davası açılmıştır.

Erzurum-Kars-Ağrı, Artvin İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Nolu Askeri Mahke-
mesi, 22.2.1983 gününde, esas 1980/565, karar 1983/40 sayı ile; atılı suçların, ideolojik
amaçla işlendiğini belirterek sanıkların adam öldürme ve adam öldürme suçuna iştirak
suçu nedeniyle mahkumiyetlerine ve sanıklar Cihat Türker ile Kerim Yanık'ın yaralama
suçundan beraatlerine karar vermiştir.

Bu karar gerek sanıklar gerekse Askeri Savcı ve Komutan ile müdahil tarafla-
rından temyiz edilmiştir.

Askeri Yargıtay 5. Dairesi 19.10.1983 gününde, 1983/530-479 sayı ile; aynen
(17.7.1980 gecesi sanıkların Tırpan ailesinin evine baskın yaparak Nihat Tırpan'ı öldür-
dükleri ve babası Ömer Tırpan'ı da yaralayarak olay yerinden kaçıtlıkları ileri sürülen
olayda; sıkıyönetim askeri mahkemelerinin görevleri 1402 sayılı Yasa'nın 13., ve 15.
maddelerinde gösterilmiştir. Yasa uyarınca sıkıyönetim askeri mahkemelerinin sıkıyönetim
ilan ve faaliyetleriyle ilgili suçlara ilişkin davalara bakmaları gerekmektedir.

Hernekadar sanıklardan Mehmet Turgut Demirkaya'nın sağ kesime mensup olduğu
pekçok siyasi olaya karıştığı açıklık kazanmış ise de maktül Nihat Tırpanın 8-9 yıldan
beri Almanyada çalışan bir kişi olması, iznini geçirmek için memleketine gelmiş olması

İğdir ve çevresinde ayrıca uzun yıllardır çalıştığı Almanya'da ideolojik eylem ve faaliyetlere karıştığı tesbit ve açığa çıkarılmamış olması karşısında sadece sanıkların fikri yapılarından dolayı işledikleri ileri sürülen eylemin ideolojik olduğunun kabulü mümkün değildir. Hernekadar maktül Nihat Tırpa'nın ailesinin sol görüşü benimsediği kardeşlerinin de çevrede sol görüş doğrultusunda faaliyette buldukları, hatta sanıklardan Mehmet Turgut Demirkaya'nın maktülün kardeşini takip ettiği ileri sürülmüş ise de; sanıklar ile maktül arasında ve ayrıca da maktülün yaralanan babası Ömer Tırpan arasında ideolojik bir tartışma ve ihtilafın olduğunun ileri sürülmemesinin yanında, maktülün çok uzun süre yurt dışında da çalışmış olması karşısında sadece sanıkların kişisel durumları gözönünde tutularak sıkıyönetim ilan ve faaliyetleri doğrultusunda, ideolojik amaçla ev basarak öldürme ve yaralama olayını gerçekleştirdiklerinin kabulü mümkün değildir.

Sanıkların sıkıyönetim ilan ve faaliyetleri doğrultusunda müstakir suçlarını ideolojik amaçla işlediklerine dair yeter ve kafi delil bulunmaması sebebiyle yerel mahkemece suç dosyasının görevli mahkemeye gönderilmesi gerekirken, nihai kararın tesisi yasaya ve uygulamaya aykırı olduğundan hükmün bozulmasına) karar vermiştir.

Erzurum-Ağrı-Karabük-Artvin İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Nolu Askeri Mahkemesi, 8.12.1983 gününde, 1983/123-170 sayı ile; Yargıtay bozma kararına uyarak görevsizlik kararı vermiştir.

Bu karar müdahil tarafından temyiz edilmiştir.

Askeri Yargıtay 5. Dairesi, 21.3.1984 gününde, 1984/171-152 sayı ile; (sanıkların maktül ve maktülün ailesi arasında herhangi bir siyasi ihtilafın bulunduğu öldürme veya ev basmanın bu siyasi ayrılık ve düşüncelerden kaynaklandığı belirlenmemiştir. Zira uzun süre Almanya'da çalışan ve bir Almanla evlenmiş bulunan maktül Nihat Tırpanın Alman asıllı eşi (maktülün politika ile bir ilişkisinin bulunmadığını, annesi de "oğlum 9 yıldır Almanya'dadır. Herhangi bir siyasi ilişkisi yoktur" şeklinde beyanlarda da bulunmuşlardır.

Askeri Yargıtayın müstakir içtihatlarıyla sıkıyönetim askeri mahkemelerinin hangi suçlarla ilgili davalara bakacakları belirlendiği gibi adliye mahkemeleri ile sıkıyönetim askeri mahkemeleri arasında beliren görev uyumsuzluklarını çözen Uyuşmazlık Mahkemesinin istikrar kazanan kararları ile de; sıkıyönetim askeri mahkemelerinin görevine giren ve girmeyen suçlarla ilgili kıstaslar kesinlikle belirlenmiş bulunmaktadır. Buna göre; öncelikle sıkıyönetim ilanına sebep olan bir suçun işlenmiş olması suçun ideolojik nedenlerden kaynaklanması, bir örgüt tarafından işlenmiş olması veya siyasi bir görüş ayrılığından doğmuş olması gerekmektedir

17.7.1980 gecesi Tırpanların evine yapılan baskının öldürme ve yaralama şeklinde belirlenen olayların ideolojik bir görüş ayrılığından bir siyasî çekişmeden veya bir siyasî örgüt tarafından işlendiğine dair bir delil dosyada bulunmamaktadır. Bu sebepten sanıkların kişisel durumları ile maktûlün ailesinin kişisel durumlarının gözönünde tutularak bu olayın sıkıyönetim askeri mahkemesinin görevine girdiğinin kabulü mümkün değildir.) gerekçesiyle görevsizlik kararının onanmasına karar vermiştir.

İğdir A. Ceza Mahkemesi, 16.4.1984 gününde, 1984/49-44 sayılı ile; sanıklara atılı suçun politik ve ideolojik amaçla işlendiği ve sıkıyönetim ilanına neden olan olaylardan bulunduğu gerekçesiyle Askeri Yargı yerinin görevli olduğu kanısına vararak 2247 sayılı Yasa'nın 19. maddesi uyarınca Uyuşmazlık Mahkemesi'ne başvuruda bulunmuş ve İğdir C. Savcılığı'nın 19.4.1984 tarih ve 20682 sayılı yazısı ile dava dosyasını Uyuşmazlık Mahkemesine gönderilmiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE : Türk Ulusu adına yargı yetkisini kullanan Uyuşmazlık Mahkemesi Ceza Bölümü Servet Tüzün'ün Başkanlığı'nda, Y. İsmet Ayer, Ali Suat Erkoç, Mustafa Aksoy, Neoati Karakış, Osman Kayacan ve Muhammer Aksüt'ün katılmaları ile yaptığı 21.5.1984 günlü toplantıda, geçici raportör Hakim İsmet Köker'in raporu ile dosyadaki belgeler okunduktan; toplantıya, Cumhuriyet Başsavcısı yerine katılan Yardımcı Durmuş Canioglu ile Askeri Yargıtay Başsavcısı yerine katılan Yardımcı Ferhat Ferhanoglu'nun Askeri Yargı yerinin görevli olduğu yolundaki sözlü açıklamaları dinlendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Sanıklara atılı suçlar İğdir ilçesini de kapsamına alarak Kars ilinde 26.12.1978 günü ilan olunan sıkıyönetimden sonra 17.7.1980 günü işlenmiştir.

Görevli yargı yerinin belirlenmesi için atılı suçların 1402 sayılı Yasa'nın 15. maddesi kapsamına girip girmediğinin saptanması gerekir. Bu maddenin uygulanmasının önkoşulu suçların sıkıyönetim ilanına ve faaliyetlerine ilişkin olarak işlenmesinden ibarettir. Öte yandan 1402 sayılı Yasa'nın 13. maddesinin (b) fıkrasında, sıkıyönetim askeri mahkemelerinin el koyduğu herhangi bir suçla umumi ve müşterek gaye içerisinde irtibatlı bulunan suçları işleyenlerin davalarına dahi, üstelik bu suçlar sıkıyönetim ilanından daha önce ve sıkıyönetim bölgesi dışında işlense dahi sıkıyönetim askeri mahkemelerinde bakılacağı belirtilmiştir.

Olay yerinde açıklandığı gibi sanıklara atılı suçlar adam öldürmek, öldürmeye teşebbüs ve bu suçlara iştirak ile 6136 sayılı Yasaya aykırı davranmaktan ibarettir.

İncelenen hazırlık soruşturması evrakında atılı suçların ne saikle işlendiği ve seçik olarak belirlenmemiş olmakla beraber,

a) müşteki Ömer Tırpan Savcılıkta verdiği 18.7.1980 günlü, ifadesinde tanıdığı ve hatta komşusu olan Turgut Demirkaya'nın yanında Cihat Türker ve Kerim Yanık olduğu

halde ellerinde tabancalarla kapıya dikilip Turgut'un elindeki silahı Nihat Tırpan'a yönelterek üç el ateş ettiğini ve kendisi Turgutun yakasını tutup (bu çocuktan ne istiyorsun, neden öldürüyorsun, sana ne yaptı) dediğini ve içerden gelen karısının da oğlunu niye öldürdünüz dediğini ve bu sırada sanık Cihatın, sanık Turguta sakın konuşma seslerini kes (yani onları da vur demek istediğini) diyerek ona bir şarjör dolu mermi verdiğini ve Cihat Türker'in içerde kim varsa hepsini öldür ifade vermesinler diye Kerim'e söylediğini o sırada dışardan iki el ateş sesi geldiğini ve sanıkların kaçtıklarını bildirmiştir.

b) Sanık Turgut Demirkaya'nın biyografi örneğinin incelenmesinden (D.sıra 25) takma adının komando Turgut olduğu eski ülkü ocakları Iğdır Şubesi başkanı bulunduğu aşırı militan ve sağ önderlerinden olup bir çok olaya karıştığı anlaşılmıştır.

c) Hazırlık soruşturması sırasında sanıklar savcının sorusu üzerine sağ görüşü benimsediklerini belirtmişlerdir.

d) Erzurum 9. Kolordu ve Sıkıyönetim Komutanı 1.8.1980 gün, 707-876 sayılı yazısında (D.sıra-30) sanıklar hakkında 1402 sayılı Kanunun 15. maddesi uyarınca gerekli soruşturmanın yapılmasını, 353 sayılı kanunun 70/2., ve 71/a-b-d., maddeleri uyarınca her üç sanık hakkında tutuklama talebinde bulunulmasına Erzurum Sıkıyönetim Askeri Savcılığı'na bildirmiştir.

e) Erzurum Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı'nın 21.11.1980 günlü, 394 sayılı iddianamesinde olayın siyasi görüş ayrılığı nedeniyle vuku buldu'u ileri sürülmüştür.

f) Erzurum Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Nolu Askeri Mahkemesi, 22.2.1983 günlü, 1980/565-1983/40 sayılı kararında (D.sıra-711) sanıklardan Turgut Demirkaya'nın işlediği iddia olunan birçok suça ait iddianame mevcut bulunduğu ve hatta Mahkemesi'nde bakılmakta bulunan davaları bulunduğu mevcut iddianameler ile sanığın ideolojik amaçla çeşitli suçlara karıştığı dosyada mevcut garnizon komutanı tarafından düzenlenen raporda ideolojik amaçla işlenen suçların arkasında sanıklardan Turgut Demirkaya'nın bulunduğu, bir kaç yıl öncesinin Ülkücü Gençlik Derneği başkanı olduğu sağ görüşlü ayırı militan olduğu belirtilmiş bulunduğu ve suçun ideolojik amaç dışında başka bir nedenle işlendiğine ilişkin bir delil mevcut olmadığından mahkemenin bu davaya bakmaya görevli olduğu kanısına varıldığı belirtilmiştir.

g) Uyuşmazlık Mahkemesi Ceza Bölümü'nün 26.12.1983 günlü, esas 1982/117, karar 1983/703 sayılı kararının incelenmesinden; 12.8.1975 günü bir suçtan dolayı Iğdır Adliyesinde duruşması yapılan Mehmet Aras isimli kişinin tutuklanmasına kızan sanıkların

(~~iki~~ esaslarında Turgut Demirkaya da mevcuttur) satılmış hakimler adliye ve savcılar, satılmış hükümet diye bağırarak hükümetin ve adliyenin manevi şahsiyetini tahkir ettikleri ileri sürülerek TCK'nun 159/1., madde ile tecziyeleri istemiyle Iğdır C. Savcılığı'nca açılan davada Iğdır Ağır Ceza Mahkemesinde suçun Iğdırdaki toplumsal olaylarla ilgili olması nedeniyle görevsizlik kararı verildiği ve Erzurum Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Nolu Askeri Mahkemesi'nce 19.1.1982 gününde, 1981/230 esas sayı ile; adli yargı yerinin görevli olduğu düşüncesiyle 2247 sayılı Yasa'nın 19. maddesi uyarınca Uyuşmazlık Mahkemesi'ne başvuruda bulunması üzerine, sanıkların MHP'li ve sağ görüşlü oldukları olay günü bir arkadaşlarının kutlanması üzerine gruplar halinde ülkü ocakları binasından çıkarak Adliyeye doğru yürüdükleri ve suçu işleme amaçlarını siyasal ve ideolojik olduğu ve herne kadar atılı suç 1402 sayılı Yasa'nın 13/a. maddesinde öngörülen süre dışında işlenmiş ise de Uyuşmazlık Mahkemesi Ceza Bölümünün ara kararı gereğince yazılan yazıya Erzurum Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığınca verilen cevapta, sanıklar Ekber Beyaz ve Turgut Demirkaya hakkında Erzurum Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Nolu Askeri Mahkemesi'nde açılmış ve devam etmekte olan davalar bulunduğu belirlenmesi kapsamında 1402 sayılı Yasa'nın 13/b. maddesinde öngörülen organik ve örgütsel bağlantı koşulu gerçekleştiği gerekçesiyle davanın Askeri Yargı yerinde çözülmesi gerektiğine ve bu nedenle Erzurum Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Nolu Askeri Mahkemesi'nin başvurusunun reddine karar verildiği anlaşılmıştır.

h) Uyuşmazlık Mahkemesi Ceza Bölümü'nün 26.12.1983 günlü, esas 1982/175, karar 1983/702 sayılı kararının incelenmesinden; sanık Mehmet Turgut Demirkaya ve arkadaşlarının 12.8.1975 günü Iğdırdaki meydana gelen toplumsal olaylar sırasında yakınıcılara ait kulüp ve kahvehanelerin camlarını kırdıkları, bu yerlerdeki bazı eşyaları zorla alıp götürdükleri ileri sürülerek Iğdır C. Savcılığı'nca TCK'nun 459/1., 525., 517/2., maddeleri uyarınca tecziyeleri istemiyle açılan kamu davasında Iğdır Asliye Ceza Mahkemesi'nce 26.6.1981 günü, esas 1977/11., karar 1981/122 sayı ile; atılı suçun sıkıyönetim ilanına neden olan yaygın şiddet eylemlerinden olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verildiği, Erzurum-Artvin İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Nolu Askeri Mahkemesi'nin 19.1.1982 gününde, 1981/229 sayı ile; suçun sıkıyönetim ilanından üç aydan önce işlendiği ve sıkıyönetim mahkemelerinde görülen davalarla bağlantılı olmadığı gerekçesiyle Adli Yargı yerinin görevli olduğu kanısına vararak 2247 sayılı Yasa'nın 19. maddesi uyarınca Uyuşmazlık Mahkemesi'ne başvuruda bulunduğu ve bunun üzerine atılı suçun siyasal bir ideolojik amaçlı olup sıkıyönetim ilanına neden olan olaylara ilişkin bulunduğu ve 1402 sayılı Yasa'nın 13/a. maddesindeki süre dışında işlenmesine karşın, Uyuşmazlık Mahkemesi

Ceza Bölümünce verilen ara kararı uyarınca yazılan yazıya Erzurum Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı'nca verilen cevap yazısında ekli belge örneklerinden sanıklar Ekber Beyaz ve Turgut Demirkaya hakkında Erzurum Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Nolu Askeri Mahkemesi'nce açılmış ve devam etmekte olan davalar bulunduğu belirlenmesi karşısında gerek 1402 sayılı Yasa'nın 13/b. maddesinde öngörülen organik ve örgütsel ortak genel amaç gerekse CMUK'nun 3., ve 353 sayılı Kanununun 18. maddelerinde yer alan şahsi ve fiili bağlantı koşullarının gerçekleşmesi nedeniyle davanın Askeri Yargı yerinde çözülmesi gerektiğine, bu nedenle Erzurum Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Nolu Askeri Mahkemesi'nin başvurusunun reddine karar verildiği anlaşılmıştır.

Yukarıda açıklanan belge, bulgu ve kanıtlar birlikte değerlendirildiğinde, sanıklara atılı suçun ~~siyasal-ideolojik~~ siyasal-ideolojik görüş ayrılığından kaynaklandığı sonuç ve kanaatine varılmaktadır. Bu nedenle atılı suçun 1402 sayılı Yasa'nın 15. maddesi kapsamına girdiğini kabul etmek gerekmektedir.

Öte yandan sanıklardan Mehmet Turgut Demirkaya'nın sıkıyönetim askeri mahkemesinde el konulmuş davalar bulunduğu da saptandığından 1402 sayılı Yasa'nın 13/b. maddesindeki genel ve ortak örgütsel somut bağlantı bulunması koşulu da gerçekleşmiş olmaktadır.

Bu nedenlerle davanın Askeri Yargı yerinde görülmesi ve Iğdır Ağır Ceza Mahkemesi'nin başvurusunun kabulü ile Erzurum-Ağrı-Kars, Artvin İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Nolu Askeri Mahkemesi'nin görevsizlik kararının kaldırılmasına karar verilmesi gerekir.

S O N U C : Anlaşmazlığın niteliğine göre Askeri Yargı yerinde çözülmesi gerektiğine, bu nedenle Iğdır Ağır Ceza Mahkemesi'nin başvurusunun kabulü ile Erzurum Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Nolu Askeri Mahkemesi'nin 8.12.1983 gtnlt, 1983/123-170 sayılı görevsizlik kararının kaldırılmasına, 21.5.1984 gününde kesin olarak oybirliğiyle karar verildi.

Başkan

Servet Tüzün

Üye

Y. İsmet Ayer

Üye

Ali Suat Erkoç

Üye

Mustafa Aksoy

Üye

Necati Karakış

Üye

Osman Kayacan

Üye

Muammer Aksüt

G/T.